

Posudek vedoucího diplomové práce s názvem
„Vývoj ústavní péče o děti a mladistvé v legislativním kontextu“

Autorka: Bc. Irena PETRUŽELOVÁ, DiS

Nestává se tak příliš často, aby diplomová práce směřovala přímo ke žhavé politické a odborné diskusi nad problémem změn v institucionálním zacházení s mladými lidmi. Autorka, která se může pochlubit svou několikaletou praxí v prostředí diagnostického ústavu pro mladistvé, se jednoho takového sporného bodu diskuse o zacházení s mládeží ujala a pokusila se zmapovat problémy, které nová právní úprava přináší.

Řešená problematika je zarámována úvodními stručnými pasážemi o historii ochranné a ústavní výchovy. Za pozornost stojí zejména pojednání o tom, jak se v minulosti ze záchytných a rozřazovacích domovů pro děti a mladistvé stávaly postupně instituce, které usilovaly jednak o komplexní diagnostiku ohrožených mladých lidí, jednak měly funkci výchovnou, sociální a samozřejmě také záchytnou. Autorka diplomové práce konstatuje, že od ledna 2014 rozhoduje o umístění či přemístění dítěte či mladistvého do nějakého zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy výlučně soud na základě doporučení OSPOD, diagnostika klientů v diagnostickém ústavu se tak víceméně stává prakticky závislou na uvážení (či dobré vůli) orgánů OSPOD. Tímto způsobem se opomíjí skutečnost, že diagnostické ústavy jsou (či mohou být) vedle své funkce „rozřazovací“ (na základě podrobné diagnostiky nalézají v síti výchovných zařízení nejvhodnější zařízení pro konkrétní dítě či mladistvého) též zařízeními, která se pokoušejí (pokud je to možné) o případné bezprostřední či postupné navrácení dítěte k jeho rodičům, o postupnou sanaci původního rodinného prostředí, o řešení konfliktní situace mezi klientem a jeho rodinným zázemím. To se děje i tím, že se při diagnostické práci s klientem již přihlíží k těmto možnostem, které se samozřejmě nejednou realizují až v následném výchovném zařízení.

Své subjektivní přesvědčení, že úprava občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. způsobila v praxi výkonu ústavní výchovy závažné problémy, opírá autorka o empirické šetření mezi pracovníky výchovných zařízení. Do svého výzkumného vzorku zahrnula ty odborné pracovníky, kteří pracují ve výchovných zařízeních a kteří se mohou kompetentně vyjádřit k tomu, zda jednak postrádají (či nepostrádají) diagnostiku, kterou jim u všech případů poskytovaly v minulosti diagnostické ústavy, jednak zda současný postup rozmisťování klientů do svých zařízení považují za adekvátní. Diplomantka se obrátila na 63 pracovníků výchovných ústavů s dotazníkem a dočkala se značné návratnosti.

Výsledky empirického šetření ukázaly, že všichni dotázaní uvedli, že diagnostická zpráva je pro jejich činnost s klientem v jednotlivých zařízeních důležitá, přičemž vysoký stupeň této důležitosti této zprávě přiřklo dvě třetiny dotázaných. Lze tak dovodit závěr, že omezení přísunu diagnostických zpráv pociťuje praxe jako komplikaci ve své činnosti. Dotazníkové šetření diplomantky také ukázalo, že se nejednou stává, že je mladistvý

(vzhledem ke svým resocializačním potřebám) umístěn do nevhodného zařízení, což ovšem má za následek komplikace jak pro samotného klienta, tak pro zařízení, do kterého je umístěn. Zhoršila se tak přesnost rozřazování a tím nepřímo délka nutného pobytu v instituci, nezanedbatelné je také v této souvislosti prohlubování asociality v období čekání na realizaci soudem aprobovaného přesunu klienta do adekvátnějšího zařízení. Z dotazníkového šetření vyplývá, že – ačkoliv nové pojetí občanského zákoníku naplňuje představu o občanských právech a svobodách a zdůrazňuje prioritní úlohu soudu při rozhodování o osudu jedinců ve společnosti - se v praxi zacházení s dětskými a mladistvými ohroženými klienty zhoršilo. Zdá se, že při nejmenším by měla být zakotvena povinnost, aby soud před svým rozhodnutím měl vždy k dispozici diagnostickou zprávu o charakteru problémů mladého člověka a aby bylo zajištěno vhodné – institucionální či neinstitucionální – nápravné umístění mladého člověka, o jehož životě soud rozhoduje.

V práci poněkud postrádám rozbor toho, proč vůbec došlo ke změně v pojetí funkce diagnostických ústavů. Je to nezamýšlený důsledek reformy občanského zákoníku, nebo šlo o snahu dosáhnout nějakého systémového posunu?

Celkově je však třeba hodnotit předloženou diplomovou práci kladně. Z celkového zpracování lze dovodit, že výsledky šetření mohou být využity při zvažování případné novelizace občanského zákoníku a že naznačily praxí pocíťované problémy v oblasti posuzování vhodných cest při resocializaci ohrožené mládeže.

ZÁVĚR: Doporučuji hodnotit předloženou diplomovou práci známkou VÝBORNĚ.

30. května 2018

PhDr. Kazimír Večerka, CSc.